

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 30. juuni 2023
(OR. en)

11137/23

ECOFIN 662
UEM 196
SOC 488
EMPL 339
COMPET 683
ENV 762
EDUC 275
RECH 307
ENER 398
JAI 908
GENDER 139
ANTIDISCRIM 133
JEUN 177
SAN 414

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Eelmise dok nr:	9828/1/23 REV 1
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 607 final
Teema:	NÕUKOGU SOOVITUS, milles käsitletakse lirimaa 2023. aasta riikliku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus lirimaa 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud nõukogu soovitusel eelnõu, mis põhineb komisjoni soovitusel COM(2023) 607 final ning mida on arutanud nõukogu ja Euroopa Ülemkogu.

NÕUKOGU SOOVITUS,

...

milles käsitletakse Iirimaa 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Iirimaa 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,¹ eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

¹ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.

- (1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,² millega loodi taaste- ja vastupidavusrahistu (edaspidi „rahastu“). Rahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb liidu rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab rahastu kaasa majanduslikule ja kaasavale taastumisele ning kestlike ja majanduskasvu soodustavate reformide ja investeeringute tegemisele, eelkõige rohe- ja digipööret edendavate reformide ja investeeringute tegemisele, et muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust liidus ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist. 30. juunil 2022 ajakohastati vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikele 2 rahastust igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahistu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

- (2) 22. novembril 2022 võttis komisjon vastu 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2023) algust. 23. märtsil 2023 kiitis Euroopa Ülemkogu heaks 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi prioriteedid, mis on koondunud konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme ümber. 22. novembril 2022 võttis komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1176/2011³ alusel vastu ka 2023. aasta häiremehhanismi aruande, milles ei nimetatud Iirimaa ühe liikmesriigina, kus võib esineda tasakaalustamatus või kus võib esineda oht selle tekkimiseks. Seetõttu ei ole põhjalik analüüs vajalik. Samal kuupäeval võttis komisjon vastu ka arvamuse Iirimaa 2023. aasta eelarvekava kohta. Komisjon võttis vastu ka soovitus euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovitus kohta ning ettepaneku 2023. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist. Nõukogu võttis 16. mail 2023 vastu euroala majanduspoliitikat käsitleva soovitus⁴ (edaspidi „2023. aasta euroala käsitlev soovitus“) ja 13. märtsil 2023 ühise tööhõivearuande.
- (3) Kuigi liidu riikide majandus on olnud märkimisväärselt vastupidav, avaldab geopoliitiline kontekst jätkuvalt negatiivset mõju. Kuna liit toetab kindlalt Ukrainat, keskendutakse liidu majandus- ja sotsiaalpoliitika tegevuskavas sellele, et vähendada lühiajalises perspektiivis energiašokkide negatiivset mõju nii haavatavatele leibkondadele kui ka ettevõtetele ning jätkata jõupingutusi, et viia ellu rohe- ja digipööre, toetada kestlikku ja kaasavat majanduskasvu, tagada makromajanduslik stabiilsus ja suurendada vastupidavust keskpikas perspektiivis. Samuti keskendutakse selles jõuliselt liidu konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamisele.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrus (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta (ELT L 306, 23.11.2011, lk 25).

⁴ Nõukogu 16. mai 2023. aasta soovitus euroala majanduspoliitika kohta (ELT C 180, 23.5.2023, lk 1).

- (4) 1. veebruaril 2023 avaldas komisjon teatise „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“ (edaspidi „roheline kokkuleppe tööstuskava“). Rohelise kokkuleppe tööstuskava eesmärk on edendada liidu nullnetotööstuse konkurentsivõimet ja toetada kiiret üleminekut kliimaneutraalsusele. See täiendab Euroopa roheline kokkuleppe ja kava „REPowerEU“ raames tehtavaid jõupingutusi. Sellega tahetakse samuti luua keskkond, mis aitaks paremini suurendada liidu tootmisvõimsust nullnetotehnoloogia ja toodete osas, mida on vaja liidu ambitsioonikate kliimaeesmärkide saavutamiseks, samuti tagada juurdepääs asjakohastele kriitilise tähtsusega toorainetele, sealhulgas mitmekesistades hankimist, kasutades parimal viisil liikmesriikide maavarasid ja maksimeerides toorainete ringlussevõttu. Rohelise kokkuleppe tööstuskava põhineb neljal sambal: prognoositav ja lihtsam õigusraamistik, kiirem juurdepääs rahastusele, oskuste edendamine ning avatud kaubandus tarneahelate vastupidavuse tagamiseks. Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“, milles on esitatud üheksa üksteist tugevdavat tegurit koos eesmärgiga luua majanduskasvu soodustav õigusraamistik. Teatise seatakse poliitilised prioriteedid, mille eesmärk on aktiivselt tagada struktuursed parandused, sihipärased investeeringud ja reguleerivad meetmed liidu ja selle liikmesriikide pikaajalise konkurentsivõime edendamiseks. Allpool esitatud soovitusel aitavad neid prioriteete ellu viia.

- (5) 2023. aastal jätkub majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta areng kooskõlas rahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavades käsitletakse kõiki viimastel aastatel esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärset osa neist. 2019., 2020. ja 2022. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mis on läbi vaadatud või mida on ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.
- (6) 27. veebruaril 2023 vastu võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2023/435⁵ (edaspidi „REPowerEU määrus“) eesmärk on kaotada kiiresti järkjärguliselt liidu sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab tugevdada energiajulgeolekut ja mitmekesisitada liidu energiavarustust ning suurendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. REPowerEU määrus võimaldab liikmesriikidel lisada oma riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke. Samuti aitavad kõnealused reformid ja investeeringud suurendada liidu nullnetotööstuse konkurentsivõimet, nagu on kirjeldatud roheline kokkuleppe tööstuskavas, ja käsitleda energiaalaseid riigipõhiseid soovitusi, mis esitati liikmesriikidele 2022. aastal ja esitatakse neile asjakohasel juhul ka 2023. aastal. REPowerEU määrusega kehtestatakse uus tagastamatu rahalise toetuse kategooria, mille kaudu saavad liikmesriigid rahastada taaste- ja vastupidavuskavade raames uusi energiaga seotud reforme ja investeeringuid.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1).

- (7) 8. märtsil 2023 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse eelarvepoliitika suunised 2024. aastaks (edaspidi „8. märtsi 2023. aasta teatis“). Selle eesmärk on toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist. Komisjon tuletas meelde, et stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamine lõpetatakse 2023. aasta lõpus. Komisjon kutsus üles kohaldama 2023.–2024. aastal eelarvepoliitikat, mis tagab võla jätkusuutlikkuse keskpikas perspektiivis ja suurendab kestlikul viisil potentsiaalset majanduskasvu, ning kutsus liikmesriike üles määrama oma 2023. aasta stabiilsus- ja lähenemisprogrammides kindlaks, kuidas eelarvekavadega tagatakse keskpikas perspektiivis eelarvepuudujäägi aluslepingus sätestatud kontrollväärtuse 3 % sisemajanduse koguproduktist (edaspidi „SKP“) järgimine ning võla usutav ja pidev vähendamine või selle hoidmine usaldusväärsel tasemel. Komisjon kutsus samuti liikmesriike üles kaotama järk-järgult riiklikud eelarvemeetmed, mis on kehtestatud leibkondade ja ettevõtete kaitsmiseks energiahinnašoki eest, ja alustama kõige vähem suunatud meetmetest. Komisjon märkis, et kui uue energiahinnasurve tõttu on vaja toetusmeetmeid pikendada, peaksid liikmesriikide sellised meetmed olema paremini suunatud haavatavatele leibkondadele ja ettevõtetele. Komisjon teatas, et eelarvesoovitused tuleks kvantifitseerida ja diferentseerida. Lisaks, nagu on kavandatud komisjoni 9. novembri 2022. aasta teatises ELi majandusjuhtimise raamistiku reformimise suuniste kohta, sõnastatakse eelarvesoovitused esmaste netokulude põhjal. Komisjon soovitas, et kõik liikmesriigid jätkavad riiklikult rahastatavaid investeeringuid ning tagavad rahastu ning muude liidu vahendite tõhusa kasutamise, eelkõige seoses rohe- ja digipöördega ning vastupidavuseesmärkidega. Komisjon märkis, et teeb nõukogule ettepaneku, et kehtivate õigusnormide kohased ülemäärased eelarvepuudujäägi menetlused algatatakse 2024. aasta kevadel 2023. aasta andmete põhjal.

- (8) 26. aprillil 2023 esitas komisjon seadusandlikud ettepanekud liidu majanduse juhtimise eeskirjade põhjalikuks reformimiseks. Ettepanekute põhieesmärk on parandada valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning edendada reformide ja investeringute kaudu kõigis liikmesriikides kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Komisjon soovib ettepanekutega suurendada riikide isevastutust, lihtsustada raamistikku ja keskenduda enam keskpikale perioodile, millega kaasneb tõhus ja ühtsem täitmise tagamine. ELi majandusjuhtimise raamistiku reformimise suuniseid käsitlevate nõukogu 14. märtsi 2023. aasta järelduste kohaselt on eesmärk viia seadusandlik töö lõpule 2023. aastal.
- (9) 28. mail 2021 esitas Iirimaa vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas sätestatud hindamissuunistega. 8. septembril 2021 võttis nõukogu vastu rakendusotsuse, millega kiidetakse heaks Iirimaa taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnang⁶. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsuse vastuvõtmisest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Iirimaa on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjaomased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmäärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

⁶ ST 11046/21; ST 11046/21 ADD 1.

- (10) 4. mail 2023 esitas Iirimaa oma 2023. aasta riikliku reformikava ja 2. mail 2023 oma 2023. aasta stabiilsusprogrammi kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikega 1. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2023. aasta riiklik reformikava ka Iirimaa kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.
- (11) 24. mail 2023 avaldas komisjon Iirimaa kohta 2023. aasta riigiaruande. Selles hinnati Iirimaa edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2022 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovitude järgimisel ning tehti kokkuvõtte sellest, kuidas Iirimaa on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Kõnealuse analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Iirimaa edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning liidu peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.
- (12) Eurostati kinnitatud andmete kohaselt muutus Iirimaa valitsemissektori eelarvepuudujääk, mis 2021. aastal oli 1,6 % SKPst, 2022. aastal eelarveülejäägiks 1,6 % SKPst, samas kui valitsemissektori võlg vähenes 55,4 %-lt SKPst 2021. aasta lõpus 44,7 %-le SKPst 2022. aasta lõpus.

- (13) Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud eelarvepoliitilised meetmed, mis on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. 2022. aastal hõlmasid sellised tulused vähendavad eelarvepoliitilised meetmed kütuseaktsiisi vähendamist ning gaasi ja elektri käibemaksumääradega seotud kärpeid, samas kui sellised kulused suurendavad eelarvepoliitilised meetmed hõlmasid makseid kõigi leibkondade elektriarvete hüvitamiseks ja mitmesuguseid sotsiaalsiirdeid. Komisjoni hinnangul oli kõnealuste meetmete eelarveline netokulu 2022. aastal 0,5 % SKPst. Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud ka Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud, mis olid 2022. aastal hinnanguliselt 0,1 % SKPst. Samal ajal vähenesid COVID-19 kriisiga seotud ajutiste erakorraliste meetmete hinnangulised kulud 2,8 %-lt SKPst 2021. aastal 0,7 %-le SKPst 2022. aastal.
- (14) 18. juunil 2021 soovitas nõukogu Iirimaa⁷ järgida 2022. aastal toetavat eelarvepoliitikat, sealhulgas rahastust saadava impulsi toel, ning säilitada riiklikult rahastatavad investeeringud.

⁷ Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, milles esitatakse nõukogu arvamus Iirimaa 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 28).

- (15) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika⁸ 2022. aastal üldjoontes neutraalne (–0,2 % SKPst), mis oli kõrge inflatsiooni tingimustes asjakohane. Nagu nõukogu soovitas, jätkas Iirimaa majanduse taastamise toetamist rahastust rahastatavate investeeringutega. Rahastu toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatud kulude maht oli 2022. aastal 0,04 % SKPst (2021. aastal 0,1 % SKPst). Riiklikult rahastatavad investeeringud andsid eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 0,1 protsendipunkti⁹. Seega säilitas Iirimaa riiklikult rahastatavad investeeringud, nagu nõukogu soovitas. Samal ajal andis riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma uute tulumeetmeteta) eelarvepoliitikasse üldjoontes neutraalse panuse –0,2 protsendipunkti. Seega piiras Iirimaa riiklikult rahastatavate jooksvate kulude kasvu piisavalt.
- (16) 2023. aasta stabiilsusprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on 2023. aastal kooskõlas komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis märgituga ja pärast seda konservatiivne. Valitsuse prognoosi kohaselt kasvab reaalne SKP 2023. aastal 5,6 % ja 2024. aastal 4,1 %. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2023. aastal väiksem (5,5 %) ja 2024. aastal suurem (5,0 %). Komisjoni prognoositud suhteliselt kõrgem kasvumäär 2024. aastal on peamiselt tingitud netoeksporti püsivamast kasvutempost. Iirimaa puhul on netoeksport siiski väga kõikuv, sest seda mõjutab väike hulk suuri hargmaseid ettevõtteid, mis on viimastel aastatel olnud äriliselt väga edukad.

⁸ Eelarvepoliitikat mõõdetakse esmaste kulude (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) muutusena keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu suhtes, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse rahastu tagastamatute toetuste ja muude liidu vahenditega rahastatavaid kulusid. Üksikasjalikum teave on esitatud eelarvestatistikatabelite tekstikastis 1.

⁹ Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud andsid neutraalse panuse 0,0 protsendipunkti SKPst.

- (17) Valitsus prognoosib oma 2023. aasta stabiilsusprogrammis, et valitsemissektori eelarveülejäak suureneb 2023. aastal 1,8 %-le SKPst. Eelarveülejäagi suurenemine 2023. aastal kajastab peamiselt tulude kiiret kasvu. 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenema 44,7 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 40,5 %-le SKPst 2023. aasta lõpus. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarveülejäak 2023. aastal 1,7 % SKPst. See on kooskõlas 2023. aasta stabiilsusprogrammis prognoositud eelarveülejäagiga. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2023. aasta lõpus sarnane (40,4 %).
- (18) 2023. aastal peaksid valitsemissektori eelarvepositsiooni jätkuvalt mõjutama eelarvemeetmed, mida on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. Need hõlmavad 2022. aastast pikendatud meetmeid, eelkõige elektriarvete hüvitamiseks kõigile leibkondadele tehtava kahe makse teine etapp, ning uusi sotsiaalsiirdeid. Nende meetmete kulusid aitavad eeldatavasti osaliselt tasakaalustada energiatarnijate ootamatule kasumile kehtestatud maksud, nimelt elektritootmisest saadava tulu ülempiir. Neid tulusid arvesse võttes on komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt toetusmeetmete eelarveline netokulu 2023. aastal 0,3 % SKPst¹⁰. Enamik 2023. aasta meetmeid ei näi olevat suunatud kõige haavatavamatele leibkondadele või ettevõtetele, kuid säilitavad hinnasignaali energianõudluse vähendamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks. Seepärast moodustavad suunatud toetusmeetmed, mida võetakse arvesse nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus¹¹ järgimise hindamisel, komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt 2023. aastal 0,1 % SKPst (võrreldes 0,2 %ga SKPst 2022. aastal). Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud peaksid võrreldes 2022. aastaga suurenema 0,1 protsendipunkti SKPst. Lisaks peaks 2023. aasta valitsemissektori eelarvepositsioon paranema tänu COVID-19 kriisiga seotud ajutiste erakorraliste meetmete järkjärgulisele kaotamisele, hinnangute kohaselt mahus 0,7 % SKPst.

¹⁰ See näitaja kajastab nende meetmete aastaste eelarvekulude taset, sealhulgas jooksvaid tulusid ja kulusid ning asjakohasel juhul kapitalikulumeetmeid.

¹¹ Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Iirimaa 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Iirimaa 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 52).

- (19) Oma 12. juuli 2022 soovitusel soovitas nõukogu Iirimaa võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga,¹² võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust leibkondadele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Iirimaa peaks olema valmis kohandama jooksvaid kulusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Iirimaa suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades rahastut ja muid liidu vahendeid.
- (20) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on eelarvepoliitika 2023. aastal kiire inflatsiooni tingimustes üldjoontes neutraalne (0,2 % SKPst). See järgneb 2022. aasta üldjoontes neutraalsele eelarvepoliitikale (-0,2 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) peaks andma 2023. aastal eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,3 % SKPst. See hõlmab energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamatele leibkondadele ja ettevõtetele suunatud toetusmeetmete kulude vähenemist 0,1 % SKPst. Samuti hõlmab see Ukraina põgenikele ajutise kaitse pakkumise kulude suurenemist (0,1 % SKPst). Kokkuvõttes on riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude prognoositud kasv nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitusel kooskõlas. Rahastu toetustest ja muudest liidu vahenditest rahastatavate kulude maht on prognoosi kohaselt 2023. aastal 0,1 % SKPst, samas kui riiklikult rahastatavad investeeringud annavad prognoosi kohaselt eelarvepoliitikasse neutraalse panuse 0,0 protsendipunkti¹³. Seega kavatses Iirimaa rahastada täiendavaid investeeringuid rahastust ja muudest liidu vahenditest ning säilitab prognoosi kohaselt riiklikult rahastatavad investeeringud. Iirimaa kavatses rahastada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, näiteks taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu hõlbustamiseks ja muude tehnoloogiate elektrifitseerimiseks, mida osaliselt rahastatakse rahastust ja muudest liidu vahenditest.

¹² Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on Iirimaa keskpika perioodi (kümne aasta keskmine) nominaalne potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks, hinnanguliselt 12,3 %.

¹³ Muud riiklikult rahastatavad kapitalikulud peaksid andma ekspansiivse panuse 0,1 protsendipunkti SKPst.

- (21) 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarveülejäak 2024. aastal suurenema 2,8 %-le SKPst. 2024. aasta kasv kajastab peamiselt kulude vähenemist, kuna ajutised kulumeetmed tühistatakse. Vastavalt 2023. aasta stabiilsusprogrammile prognoositakse, et valitsemissektori võla suhe SKPsse väheneb 2024. aasta lõpuks 38,2 %-le. Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal hinnatakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarveülejäak moodustab 2024. aastal 2,2 % SKPst. See on 2023. aasta stabiilsusprogrammis prognoositud ülejäägist väiksem, peamiselt seetõttu, et komisjoni 2023. aasta kevadprognoos sisaldab suuremaid kulusid. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2024. aasta lõpus sarnane (38,3 %).
- (22) 2023. aasta stabiilsusprogrammis nähakse ette kõigi energiatoetusmeetmete järkjärguline kaotamine 2024. aastal. Ka komisjon eeldab energiatoetusmeetmete täielikku järkjärgulist kaotamist 2024. aastal. See sõltub eeldusest, et energiahinnad ei tõuse uuesti.
- (23) Programmi kohaselt kavatakse Iirimaa saavutada keskpika perioodi eelarve-eesmärgi (struktuurne eelarvepositsioon $-0,5$ % SKPst¹⁴) 2023. ja 2024. aastal ning säilitada selle kogu ülejäänud programmiperioodi jooksul. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt peaks struktuurne eelarvepositsioon olema 2023. aastal puudujäägis 0,1 % SKPst ja 2024. aastal ülejäägis 1,0 % SKPst ning seega keskpika perioodi eelarve-eesmärki ületama.
- (24) Eeldades, et poliitikat ei muudeta, prognoositakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et riiklikult rahastatavad esmased netokulud¹⁵ kasvavad 2024. aastal 1,9 %.

¹⁴ Struktuurne eelarvepositsioon (tsükliliselt kohandatud eelarvepositsioon ilma ühekordsete ja ajutiste meetmeteta), mille komisjon on ühiselt kokkulepitud metoodika alusel ümber arvutanud, osutab 2023. aastal struktuursele eelarvepuudujäägile 0,9 % SKPst ja 2024. aastal ülejäägile 0,1 % SKPst.

¹⁵ Esmased netokulud on riiklikult rahastatavad kulud ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta ning need ei hõlma intressikuluseid ega tsüklilisi töötuskulusid.

- (25) 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaksid valitsemissektori investeeringud suurenema 2,0 %-lt SKPst 2023. aastal 2,1 %-le SKPst 2024. aastal. Suuremad investeeringud kajastavad suuremaid riiklikult rahastatavaid investeeringuid ja liidu rahastatavaid investeeringuid, seda eelkõige rahastu kaudu. 2023. aasta stabiilsusprogrammis osutatakse reformidele ja investeeringutele, mis peaksid aitama kaasa riigi rahanduse jätkusuutlikkusele ning kestlikule ja kaasavale majanduskasvule. Kõnealused reformid ja investeeringud hõlmavad kliimameetmete tegevuskava ajakohastamist ja andmekeskuse rajamist, mis on samuti osa taaste- ja vastupidavuskavast.
- (26) 2023. aasta stabiilsusprogrammis on esitatud keskpika perioodi eelarvekava aastani 2026. 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarveülejätk suurenema 2,9 %-le SKPst 2025. aastal ja 3,1 %-le SKPst 2026. aastal. Seega peaks valitsemissektori eelarvepositsioon programmiperioodi jooksul vastama aluslepingus sätestatud kontrollväärtusele. 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse vähenema 38,2 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 32,0 %-le SKPst 2026. aasta lõpuks.
- (27) Prognooside kohaselt ületab üle 64aastaste elanike osakaal tööealise elanikkonna (20–64aastased) osakaalu 2070. aastaks enam kui kaks korda, seega on iga pensionäri kohta vähem kui kaks potentsiaalset töötajat, võrreldes 2022. aastaga, kui ühe pensionäri kohta oli peaaegu neli töötajat. Elanikkonna vananemine nõuab pensionisüsteemi kaitsmist üha kasvavate kulude eest. 2022. aasta septembris väljakuulutatud pensionireformi kohaselt jääb pensionieaks 66 eluaastat. Sellega seoses kavatakse valitsus parandada pensionisüsteemi jätkusuutlikkust sissemaksete suurendamise abil. 2023. aastal peaks valitsus esitama tegevuskava sotsiaalkindlustusmaksete järkjärguliseks suurendamiseks aastatel 2024–2034. See aitaks selgitada, mil viisil on kavas kindlaks määrata riikliku pensionisüsteemi rahastamiskord.

- (28) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Iirimaa taaste- ja vastupidavuskava rakendamine käib, kuid sellega kaasnevad märkimisväärsed viivitused. Piiratud ressursid ja ebapiisav prioriseerimine on takistanud Iirimaa kava õigeaegselt rakendada. Iirimaa esitas oma taaste- ja vastupidavuskava muudatuse 2023. aasta mais. Iirimaa ei ole veel esitanud oma esimest maksetaotlust. Käimas on REPowerEU peatüki ettevalmistamine. Uue REPowerEU peatüki kiire lisamine taaste- ja vastupidavuskavasse võimaldab rahastada täiendavaid reforme ja investeeringuid, et toetada Iirimaa strateegilisi eesmärke energia ja rohepöörde vallas. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline ja tulemuslik kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üldise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest.
- (29) Komisjon kiitis 2022. aastal heaks kõik Iirimaa ühtekuuluvuspoliitika programmidokumendid. Ühtekuuluvuspoliitika programmide kiire rakendamine vastastikusel täiendavuses ja koostöös taaste- ja vastupidavuskavaga, sealhulgas REPowerEU peatükiga, on esmatähtis, et viia Iirimaa ellu rohe- ja digipööre, suurendada majanduslikku ja sotsiaalset vastupidavust ning tagada tasakaalustatud territoriaalne areng.
- (30) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas ning ühtekuuluvuspoliitika programmides käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Iirimaa silmitsi mitmete muude probleemidega, mis on seotud ringmajandusega, joogiveega varustamisega ja reovee puhastamisega, samuti elektrisüsteemi, energiataristu ja arukate võrkude tehnoloogiaga, lubade andmise raamistikuga, energiatõhususe, säästva transpordi ja rohepöördeks vajalike oskustega.

(31) Iirimaa jäätmete kasvat jätkuvalt ja on liidu keskmisest näitajast märkimisväärselt suurem. Iirimaa ringlussevõtu tase on juba mitu aastat muutumatuna püsinud. Materjalide ringkasutus suurenes pisut ja jõudis 2021. aastal 2 %-ni, mis on tublisti alla liidu keskmise (11,7 %). Kuigi jäätmekäitluse olukord on paranemas, ei ole 2020. aasta jäätme- ja ringmajanduse tegevuskava ning kogu valitsemissektorit hõlmava ringmajanduse strateegia (avaldatud 2021. aasta detsembris) mõju praeguseks veel tunda. Liidu ringmajanduse eesmärkide saavutamiseks on vaja teha rohkem investeeringuid. Sellega seoses tuleks täiustada jäätmete liigiti kogumise ja töötlemise taristut, et suunata need prügilatesse ladestamiselt ja põletamiselt ümber, pöörates erilist tähelepanu plasti- ja biojäätmetele. Veemajanduse ja -kvaliteedi puhul seisab Iirimaa silmitsi vananeva ja aegunud taristuga, kus torude lekkemäär on üks kõrgemaid liidus. Teatavates piirkondades on jätkuvalt probleemiks ka joogivee kvaliteet. Piisavat tähelepanu ei pöörata probleemidele, mis on seotud vee kvaliteedi halvenemisega põllumajanduse laiendamise tõttu. Taristuinvesteeringuid on vaja ka jõgede taastamiseks, samuti on vaja terviklikumat lähenemisviisi põllumajanduslikust tegevusest tuleneva veereostuse ohjeldamiseks.

(32) Iirimaa elektrisüsteem näitas 2022. aastal märke haavatavusest, kuna elektrivarustusprobleemide lahendamiseks tuli kehtestada erakorralisi toetusmeetmeid. Kliimameetmete tegevuskava sisaldab ambitsioonikat eesmärki kujundada riigi energiasüsteem 2030. aastaks ümber, et suurendada taastuvatest energiaallikatest toodetud elektri osakaalu 80 %-ni. See tähendab, et mitmel allikal põhineva tootmise mahud suurenevad oluliselt. Praegu ei ole süsteem piisavalt paindlik ega integreeritud, et tulla toime mitmel allikal põhineva tootmise suurte mahtude ja kasvava energianõudlusega, eelkõige andmekeskuste puhul, ning see võib taastuenergia eesmärgi saavutamisel probleeme tekitada. Selleks et vähendada Iirimaa sõltuvust fossiilkütuste impordist ning hõlbustada ja kiirendada üleminekut kliimanetraalsele energiasüsteemile, on oluline muuta energianõudlus paindlikumaks ning oluliselt ajakohastada ülekande-, jaotus- ja salvestustaristut. Energianõudluse paindlikumaks muutmisel on üks suuremaid probleeme muu hulgas see, et puudub nii kogu energiasüsteemi, sealhulgas kütet ja jahutust hõlmav koordineeritud strateegia kui ka arukate arvestisüsteemide taristu. Taastuvate energiaallikate, energia salvestamise ja võrguühendustega seotud planeerimis- ja loasüsteemi tõhususe parandamine, tagades asjakohaseid teadmisi omavate töötajate ja ressursside kättesaadavuse planeerimisprotsessi kõigis etappides, ning üldise raamistiku ratsionaliseerimine võib kiirendada suuremahulisi arendusi, edendades seeläbi rohepööret.

(33) 2022. aasta augustist kuni 2023. aasta märtsini vähenes Iirimaa maagaasi tarbimine võrreldes eelneva viie aasta sama perioodi keskmise gaasitarbimisega 0,2 %, st oluliselt vähem, kui nõukogu määruses (EL) 2022/1369¹⁶ seatud vähendamiseesmärk 15 %. Kuigi Iirimaa vastab selle eesmärgi kohaldamisest vabastamise tingimustele, soovitatakse Iirimaal suurendada jõupingutusi gaasinõudluse ajutiseks vähendamiseks kuni 31. märtsini 2024, vastavalt nõukogu määrusele (EL) 2023/706¹⁷. Energiatõhususe meetmetel on oluline roll, et vähendada energiatarbimist ja aidata saavutada kogu liitu hõlmav eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet vähemalt 55 %. Kliimaeesmärkide saavutamisel on keskse tähtsusega hoonete energiatõhusaks renoveerimine, moderniseerimine ja taastuvenergiaga põhineva kütte kiire kasutuselevõtt. Vaatamata ambitsioonikale eesmärgile renoveerida 500 000 elumaja, nii et need vastaksid energiamärgise B2 nõuetele, ning paigaldada olemasolevatesse elumajadesse 400 000 soojuspumpa, et 2030. aasta lõpuks välja vahetada vanemad ja vähemtõhusad küttesüsteemid, esineb endiselt probleeme, mis on peamiselt tingitud oskustööjõu nappusest. Heiteta sõidukite arv Iirimaa sõidukipargis on hakanud väga madalalt baastasemelt kiiresti kasvama, kuid probleeme tekitab see, et avalikke laadimispunkte ei ole paigaldatud piisavalt tihedalt. Elektrifitseeritud on vaid ligikaudu 100 km raudteeliine, mis teeb Iirimaast liidu liikmesriigi, kus elektrifitseeritud raudteede osakaal on kõige väiksem. Probleemiks on ka liiklusummikud, mis rikuvad oluliselt õhukvaliteeti ja tähendavad pendelrändajatele suurt ajakadu.

¹⁶ Nõukogu 5. augusti 2022. aasta määrus (EL) 2022/1369, mis käsitleb gaasinõudluse vähendamise koordineeritud meetmeid (ELT L 206, 8.8.2022, lk 1).

¹⁷ Nõukogu 30. märtsi 2023. aasta määrus (EL) 2023/706, millega muudetakse määrust (EL) 2022/1369 seoses gaasinõudluse vähendamise meetmete nõudluse vähendamise perioodi pikendamisega ning nende meetmete rakendamise aruandluse ja seire tõhustamisega (ELT L 93, 31.3.2023, lk 1).

- (34) Tööjõu ja oskuste nappus rohepöörde jaoks olulistest sektorites ja kutsealadel, sealhulgas nullnetotehnoloogiate tootmine, kasutuselevõtt ja hooldamine, tekitab probleeme üleminekul nullnetomajandusele. Kvaliteetsed haridus- ja koolitussüsteemid, mis vastavad tööturu muutuvatele vajadustele, ning sihipärased täiend- ja ümberõppe meetmed on esmatähtsad, et vähendada oskuste nappust ning edendada töötajate kaasamist ja tööjõu ümberpaigutamist. Kasutamata tööjõupakkumise rakendamiseks peavad kõnealused meetmed olema kättesaadavad eelkõige rohepöördest enim mõjutatud üksikisikutele ning sektorites ja piirkondades. 2022. aastal teatati Iirimaaal tööjõunappusest 12 ameti puhul, mis nõuavad rohepöördeks erioskusi või -teadmisi, sealhulgas keskkonnakaitsepetsialistid, inseneriteaduste spetsialistid ja elektriinsenerid. Lisaks teatati tööjõunappusest kui tootmist piiravast tegurist tööstuses (46,8 % ettevõtetest) ja ehituses (60,3 % ettevõtetest).
- (35) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2023. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus¹⁸ kajastub esitatud soovitusel 1.

¹⁸ Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2.

(36) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et i) tagada võla jätkusuutlikkus ja hoiduda 2023. aastal kogunõudluse laiapõhjalisest toetamisest, suunata paremini kõrgete energiahindade mõju leevendamiseks võetavaid eelarvemeetmeid ning kaaluda asjakohaseid viise toetuse lõpetamiseks, kui energiahinnasurve väheneb; ii) säilitada avaliku sektori investeeringute kõrge tase ja edendada erainvesteeringuid, et toetada rohe- ja digipööret; iii) toetada palgasuundumusi, mis leevendavad ostujõu vähenemist, piirates samal ajal teisest mõju inflatsioonile, tõhustada veelgi aktiivset tööturupoliitikat ja leevendada oskuste nappust; iv) parandada ettevõtluskeskkonda ja tagada, et ettevõtetele antav energiatoetus on kulutõhus, ajutine, suunatud elujõulistele ettevõtetele ja säilitab stiimulid rohepöördeks, ning v) säilitada makromajanduslik finantsstabiilsus ja jälgida riske, jätkates samal ajal tööd pangandusliidu väljakujundamiseks. Iirimaa puhul aitavad soovitused 1, 2, 3 ja 4 rakendada esimest, teist ja kolmandat soovitust, mis on sätestatud 2023. aasta euroala käsitlevas soovituses,

SOOVITAB Iirimaal võtta 2023. ja 2024. aastal järgmisi meetmeid.

1. Võimalikult kiiresti 2023. ja 2024. aastal kaotada kehtivad erakorralised energiatoetusmeetmed. Kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja uusi või jätkuvaid toetusmeetmeid, tagada, et sellised toetusmeetmed on suunatud haavatavate leibkondade ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks. Säilitada 2024. aastal usaldusväärne eelarvepositsioon ja riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada rahastust antavate toetuste ja muude liidu vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks.

Jätkata 2024. aasta järgsel perioodil investeeringuid ja reforme, mis soodustavad suuremat kestlikku majanduskasvu, ja säilitada keskpikas perspektiivis konservatiivne eelarvepositsioon.

Tagada riikliku pensionisüsteemi eelarve jätkusuutlikkus, määra kindlaks selle rahastamiskorra.

2. Kiirendada märkimisväärselt taaste- ja vastupidavuskava rakendamist, tagades selleks muu hulgas piisavad vahendid, ning viia kiiresti lõpule *addendum*'i ja REPowerEU peatüki koostamine, et alustada kiiresti selle rakendamist. Jätkata ühtekuuluvuspoliitika programmide kiiret rakendamist täielikus vastastikusel täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga.
3. Suurendada investeeringuid, et kiirendada üleminekut ringmajandusele. Arendada edasi nii jäätmehierarhia kõrgemate tasemetega seotud jäätmeäitluse taristut kui ka majanduslikke vahendeid, et vältida jäätmeteket ning suurendada korduskasutatud, taastatud ja ringlussevõetud materjalide sisaldust. Töötada välja tõhusam süsteem ringlussevõetavate jäätmete, sealhulgas biolagunevate jäätmete liigiti kogumiseks. Suunata jäätmed, eelkõige plasti- ja biojätmed, prügilasse ladestamiselt ja põletamiselt ümber. Suurendada jõupingutusi, et kiirendada investeeringuid joogi- ja reoveetaristusse.

4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest. Keskendada jõupingutused elektrisüsteemi paindlikkuse suurendamisele ja energiasüsteemide paremale lõimimisele. Töötada välja ja rakendada eristrateegia tarbimiskaja arendamiseks ning kiirendada arukate arvestisüsteemide taristu ja arukate võrkude tehnoloogiate kasutuselevõttu. Ühtlustada taastuvate energiaallikate, energia salvestamise ja võrguühendustega seotud planeerimis- ja loaraamistikku. Rakendada täiendavaid meetmeid, millega toetatakse era- ja avaliku sektori hoonete energiatõhusust, et vähendada energiaarveid ja energiasüsteemi kulusid. Kiirendada heiteta sõidukite avalike laadimispunktide paigaldamist. Suurendada poliitilisi jõupingutusi rohepöördeks vajalike oskuste ja pädevuste pakkumiseks ja omandamiseks.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja
